

Broj: 01-440-6/18
Podgorica, 24.09.2018. godine
MK

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 41 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), nakon završenog ispitnog postupka po pritužb XY, daje

MIŠLJENJE

1. Uvod

1. Instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, XY iz, 8.06.2018. godine, podnijela je pritužbu radi ostvarivanja prava djeteta, posredstvom SOS telefona za žene i djecu žrtve nasilja Nikšić i između ostalog, navela: da sa X Y ima dvoje djece, X i Y Y rođeni 2007. godine i 2009. godine; da je bračna zajednica faktički prekinuta 2015 godine, nakon pretrpjenog nasilja od supruga; da se pred Osnovnim sudom u Nikšiću, vodio postupak za razvod braka i vršenje roditeljskog prava; da je u dijelu koji se odnosi na razvod braka postupak pravosnažno okončan; da je u postupku povjeravanja djece, Osnovni sud u Nikšiću donio rješenje **P.br. 2122/15 od 27.05.2016. godine** kojim je usvojio predloženu privremenu mjeru i djecu povjerio na dalju brigu čuvanje i vaspitanje majci; da je 24.06.2016. godine Vijeće tog suda odlučilo o prigovoru protivnika predlagača i odbio isti kao neosnovan; da međutim, iako je prošlo skoro dvije godine od donošenja izvršne sudske odluke i pored više pokušaja djeca nijesu predata majci; da je postupak izvršenja sprovodio Osnovni sud u Baru, jer je u avgustu 2016. godine, otac djecu poveo u Sutomore; da su otac i djeca jedan period stanovali u Šavniku; da je 9.01.2018. godine, podnijela Vrhovnom sudu Crne Gore, tužbu za pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u predmetu Osnovnog suda u Baru, I.br. 80/16; da je Vrhovni sud donio presudu Tpz.br. 1/18 od 7.05.2018. godine, kojom se usvaja njen tužbeni zahtjev (pa je tužena Crna Gora dužna tužilji na ime nematerijalne štete zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku roku platiti 1.000,00 €, i troškove postupka 125,00 €, u roku od 15 dana od prijema ove presude); da se u obrazloženju presude između ostalog navodi: „*utvrđuje se da ovdje tužilja svojim postupanjem ili nepostupanjem nije uticala na odugovlačenje postupka izvršenja, čak naprotiv da je tokom prethodne dvije godine više puta urgirala da se postupak okonča*“; da je u međuvremenu, bivši suprug X Y pravosnažno osuđen za krivično djelo nasilje u porodici presudom Osnovnog suda u Baru K.br. 269/15 od 26.01.2018. godine.

Podnositeljka pritužbe je istakla da je od strane službenika Centra za socijalni rad Bar, (trenutno se djeca nalaze u Sutomoru), izostao adekvatan tretman u skladu sa nalazom vještaka medicinske struke i sudskom odlukom; da u posljednje tri sedmice nije ostvarila viđenje sa djecom jer službenice centra nijesu mogle omogućiti svoje prisustvo na viđenju, da su odbile

moгуćnost dogovora o kontaktima majke sa djecom odbijajući svaki njen predlog; da takvo (ne)postupanje Centra ne doprinosi poboljšanju odnosa između majke i djece, što uslođnjava situaciju.

Smatra da su povrijeđena prava njene djece i njena prava kao roditelja.

Podnositeljka pritužbe u prilogu je dostavila odgovarajuću dokumentaciju.

2. Postupanje Zaštitnika

2. Povodom navedene pritužbe, Zaštitnik je pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenja od Centra za socijalni rad Bar i Osnovnog suda u Baru.

3. JU Centar za socijalni Bar, dostavio je izjašnjenje br. 0103-1789 u kojem se navodi: da kada je u pitanju privremena mjera kojom se djeca povjeravaju majci, sprovođenje iste je u nadležnosti Osnovnog suda u Baru; da su stručni radnici Centra na svako ročište izlazili i pokušavali da privole djecu na komunikaciju sa majkom; da međutim ni pored više ročišta, rješenje nije sprovedeno zbog otpora koji djeca pružaju i odbijaju da odu sa majkom; da nasilno odvođenje djece nije htjela ni majka, ni izvršni sudija, a to nije bila ni preporuka Centra; da povratkom djece u Bar početkom februara 2018. godine nije bilo zakazanih ročišta za izvršenje privremene mjere, ali da je Centar nastavio sa sprovođenjem predhodno uspostavljenog usmenog dogovora sa roditeljima djece da se majka sa njima viđa jednom sedmično u prostorijama Centra u trajanju od dva sata, kako bi se među njima uspostavila uredna i kvalitetnija komunikacija; da je otac dovodio djecu u zakazanim terminima; da je dječak vrlo brzo prestao da dolazi, jer nije htio da bude sa majkom bez prisustva sestre, sto je bilo nemoguće organizovati, zbog pohađanja različitih smjena u školi; da je njihov poslednji susret početkom marta (majke i sina bez prisustva sestre) bio veoma loš, odbijao je da joj pride, nije htio da razgovara, sakrio se ispod radnog stola u kancelariji, plakao; da je izašao tek kad je čuo očev glas u susjednoj prostoriji; da nakon toga, majka kontaktira sa kćerkom, a komunikacija među njima nije na zadovoljavajućem nivou; da se svodi na kćerkine optužbe majci, na prebacivanje zbog navodnih nasilnih postupaka koje je prema njoj ispoljavala dok su živjeli zajedno i sl.; da je otac na svoju inicijativu, djecu vodio u Dom zdravlja u Baru kod psihologa, radi rada sa njima na promjeni stava u odnosu na majku, kao i zbog ispoljavanja psihosomatskih simptoma kod djece u vezi ove problematike; da nalazi psihologa koje je otac dostavljao upućuju na potrebu da se prestane sa dolascima djece u Centar za socijalni rad kojom prilikom djeca ispoljavaju nelagodu, strepnju, imaju bolove u stomaku i nagon na povraćanje; da je mišljenja Centra da je potreban rad sa djecom na uspostavljanju zdrave i kvalitetne komunikacije sa majkom, sto je njihovo pravo i potreba radi urednog psihičkog razvoja; da je pokušano da se kontakti djece i majke odvijaju van ustanove, mimo radnog vremena i to tokom vikenda, kako bi moglo da se obezbijedi istovremeno prisustvo oba djeteta; da su u tu svrhu tri subote organizovali susrete djece i majke na šetalištu u Baru, u neformalnoj i opuštenijoj sredini; da je otac djecu dovodio u zakazanim terminima, ali su oni odbijali da se od njega odvoje, posebno mal. X. dok je X prilazila majci i imala neku komunikaciju s njom, ali joj i dalje upućujući optužbe za njeno ranije neadekvatno ponašanje prema njima, drsko joj odgovarala i često vrijeđala; da su ti susreti trajali oko sat i po, nijesu dali željene rezultate i sva tri puta su se konfliktno završavali uz ljutite riječi upućene majci izjavama djece da im je muka, da ih boli stomak i da žele biti kući ili na plaži, a ne tu gdje ih je otac doveo; da su nakon toga ponovo uspostavili režim susreta u kancelarijskim uslovima, da mal. X, na poslednjem susretu odbija komunikaciju s njom; da nije želio da poslušati ni nagovaranje stručnog radnika, ni majke, kao ni oca koji mu je govorio da uđe u zgradu; da je sa mal. X majka provela jedan sat u kancelariji, gdje su zajedničko vrijeme proveli relativno dobro u poređenju sa ranijim susretima; da je na kraju

kontakta mal. X rekla majci da više neće dolaziti, da je sada došla samo zbog oca koji je insistirao da se vide sa majkom; da otac navodi da ulaže sve napore da djecu nagovori na ove susrete i na normalnu komunikaciju sa majkom, ali da oni to odbijaju i da mu je sve teže da ih privoli da dođu na zakazane termine.

Ističu da Centar za socijalni rad Bar, od početka ove problematike, prije tri godine, kao i nakon kraćeg preseljenja stranki i njihovog ponovnog povratka u Bar, maksimalno ulaze sve napore da se regulišu odnosi djece sa majkom, da se održi kontinuitet ovih kontakata, kako bi se u krajnjem i izvršila donijeta privremena mjera, da stoga smatraju da nema razloga na konstantne žalbe i primjedbe koje majka ulaže raznim institucijama na rad stručnih radnika ove ustanove.

4. Zaštitnik je nakon toga zatražio i dobio izjašnjenje od Osnovnog suda u Baru.

U izjašnjenju br. Su.br. IV-1-11/18 od 26.07.2018. godine, između ostalog, navodi se: da je pred tim sudom u toku izvršni postupak izvršnih povjerilaca mal. X Y i mal. Y Ya, koje zastupa zakonski zastupnik majka, Y Xa, protiv izvršnog dužnika Y Xa iz Bara, radi predaje djece, poslovne oznake I.br. 80/16; da je uvidom u spise tog predmeta utvrđeno je da je dopisom od 21.02.2018. godine Izvršno odjeljenje Osnovnog suda u Žabljaku dostavilo ovom sudu spise predmeta I br. 1/18 kao mjesno nadležnoim sudu za postupanje; da je postupajući sudija nakon što na ročištu od 02.03.2018 godine nije postignut dogovor između zakonskog zastupnika izvršnih povjerilaca X Y i izvršnog dužnika Y X o načinu viđanja djece sa majkom, istog dana donio zaključak, kojim je naložio Centru za socijalni rad za Opštinu Bar i Ulcinj da je za potrebe postupka neophodno da tri puta nedeljno organizuje obavljanje razgovora (socijalnog radnika, psihologa, pedagoga) i sve druge potrebne radnje sa svakim djetetom pojedinačno, kako bi isti bili pripremljeni za predaju majci X; da je Centar za socijalni rad za opštine Bar i Ulcinj, u svom prigovoru br. 0103-697 od 07.03.2018 godine, obavijestio postupajućeg sudiju da u ovom predmetu CRS Bar aktivno radi od juna 2015 godine, te da su bili maksimalno angažovani u radu na ovoj porodičnoj problematici, kao i posredovanju u ostvarivanju kontakata između majke i djece, kao i da složena situacija u ovom predmetu zahtijeva dugotrajni savjetodavno-terapijski rad kako sa djecom, tako i sa roditeljima u cilju prevazilaženja duboko konfliktnih relacija (roditeljsko funkcionisanje, kao i odnosi majke sa djecom) a koju bi primjenjivala specijalizovana ustanova; da je postupajući sudija zaključkom od 27.03.2018 godine upućenom Kliničkom Centru Crne Gore-Savjetovalište za psihomotorni razvoj Podgorica, naložio istom da pozove Y X i Y X, zajedno sa malodobnom djecom X i X, da se jave tom Savjetovalištu jer je to neophodno i u interesu djece; da je dopisom od 27.03.2018 godine, sud obavijestio Y X i Y X, da je zbog složene situacije u predmetu potrebno da se u što kraćem roku jave Savjetovalištu za psihomotorni razvoj u KCCG, kao i da izvještavaju sud o ishodu održanih sastanaka; da su predstavnici Centra za socijalni rad Bar, 17.04.2018. godine, obavili razgovor sa mal. Y X u cilju njegove pripreme za kontakt sa majkom i kasniji eventualni prelazak kod nje po privremenoj mjeri suda; da iz spisa predmeta proizilazi da je od strane predstavnika Centra za socijalni rad za opštine Bar i Ulcinj, obavljeno posredovanje, kontaktiranje Y X sa djecom i to 05., 12. i 19.05.2018 godine, 11., 20. i 29.06.2018 godine, radi normalizacije i poboljšanja odnosa između majke i djece, koje još uvijek nije postignuto; da je tačno da je prije dvije godine donijeta privremena mjera u brakorazvodnoj parnici između X i X Y, gdje se Xi povjeravaju djeca do okončanja parničnog postupka; da sud nije sproveo odluku o privremenoj mjeri, da je izvršenje oduzimanja djece pokušano najmanje 5 puta, te da se zbog psihičke i fizičke odbojnosti djece prema majci izvršenje nije moglo provesti, a na svakom zapisniku o oduzimanju djece, postoji konstatacija radnika Centra za socijalni rad, da bi izvršenje predaje djece majci predstavljalo tešku traumu za djecu; da otac Y X, nije branio da se djeca predaju majci, da je dovodio djecu u Centar za socijalni rad Bar, radi normalizovanje odnosa između djece i X Y, te da po ocjeni sudije ni u jednom dijelu ni segmentu nije postignut pomak u pogledu poboljšanja komunikacije

i normalizacije odnosa djece sa majkom; da je postupajući sudija istakao da smatra da se ovaj postupak ne može okončati otimanjem, odnosno primjenom sile prema djeci, kako bi se ona prinudno utjerala i zaključala u automobile, što ni majka ne traži; da su djeca starosti 9 i 11 godina, te da su apsolutno svjesna šta se od njih zahtijeva, da su ista prilikom svakog viđanja burno reagovala na viđanje sa majkom u negativnom smislu, a ovog stava je i Centar za socijalni rad Bar; da su dvije godine prošle u pokušaju sa njegove strane kao sudije i Centra za socijalni rad Bar, da se djeca, ne samo predaju majci prema privremenoj mjeri, već da bi djeca makar sat vremena optimalno kontaktirala sa majkom, što do sada nije postignuto.

5. U izjašnjenju Suda, dalje se ističe da iz navedenog stanja u spisima predmeta, izjašnjenja postupajućeg sudije, može se zaključiti da sudija postupa zakonito i da u skladu sa svojim ovlaštenjima sprovodi radnje u cilju izvršenja pravosnažne odluke o privremenoj mjeri; da sudija u konkretnoj pravnoj stvari postupa savjesno i nepristrasno, nastojeći prije svega da svojim ličnim angažovanjem nađe adekvatan modus za rešenje sporne situacije, odnosno izvršenje pravosnažne odluke Osnovnog suda u Nikšiću I br. 39/16 od **19.07.2016. godine**, a za čije izvršenje je neophodna normalizacija i poboljšanje odnosa između majke i mlđb. djece, koje još uvijek nije postignuto.

3. Utvrđene činjenice

6. Iz pritužbe, dobijenih izjašnjenja i dostavljene dokumentacije proizilazi:

- Da X Y i XY imaju dvoje mal. djece X (..) i Y (...);
- Da je bračna zajednica faktički prekinuta u junu 2015. godine;
- Da se pred sudom vodi postupak radi vršenja roditeljskog prava i izdržavanja djece od 2015. godine (Osnovni sud u Nikšiću donio odluku 15.02.2018. godine kojom djecu povjerava majci uz uređenje viđenja sa ocem, presuda nije pravosnažna);
- Da je Osnovni sud u Nikšiću, **27.05.2016. godine** donio rješenje P.br. 2122/15 - privremenu mjeru, kojom se djeca, povjeravaju majci, a uređeni su kontakti sa ocem do pravosnažnog okončanja postupka P.br. 2122/15;
- Da je navedeno rješenje potvrđeno od strane vijeća Osnovnog suda u Nikšiću, rješenjem Ip.br. 349/16 od 24.06.2016. godine
- Da je komunikacija između roditelja veoma narušena, konfliktna, da su česta međusobna prijavljivanja, kako od strane oca protiv majke da vrši nasilje nad djecom (nije utvrđeno da je izvršila nasilje), tako i od strane majke protiv oca za nasilje u porodici (X Y je presudom Osnovnog suda u Baru K.br. 269/15 od 31.10.2017. godine, osuđen za krivično djelo nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici iz čl. 220/2 i vezi st. 1 KZCG, nad bivšom suprugom XY na kaznu zatvora u trajanju od tri mjeseca, određeno je da će se kaznu nakon pravosnažnosti optuženi izdržavati u prostorijama u kojima stanuje – pravosnažna 26.01.2018.godine)
- Da se od sredine 2016. godine, djeca nalaze kod oca, u Baru i jedan period u Šavniku, da odbijaju susrete sa majkom, da su duboko uvučena u roditeljske sukobe;
- Da je Osnovni sud u Nikšiću, odlučujući o predlogu za izvršenje koji je podnijela majka, **19.07.2016. godine**, donio rješenje o izvršenju;
- Da su spisi predmeta upućeni Osnovnom sudu u Baru koji je nadležan za sprovođenje izvršenja u predmetu I.br. 80/16, (nove poslovne oznake 20/18)
- Da je 19.09.2016. godine izvršni sudija donio zaključak i odredio ročište za izlazak na lice mjesta za 19.09.2016. godine, radi predaje djece, koje tog dana nije sprovedeno;

- Da je taj, Sud odredio još šest izlazaka na lice mjesta i da ni na jednom ročištu privremena mjera nije izvršena (izricane su novčane kazne od 1200 eura i 1700 eura dužniku);
- da je podnositeljka pritužbe podnijelu tužbu za pravično zadovoljenje zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku u predmetu I.br. 80/16;
- da je Vrhovni sud Crne Gore, 7.05.2018. godine donio presudu, Tpz. Br. 1/18 kojom se usvaja tužba za pravično zadovoljenje i u obrazloženju presude, između ostalog je konstatovao:
 - o da postupci izvršnog dužnika ukazuju na očiglednu namjeru da ometa postupak izvršenja;
 - o da podnositeljka pritužbe svojim ponašanjem, nije doprinijela odugovlačenju sudskog postupka, odnosno sprovođenju izvršenja;
- da je vršen savjetodavni rad organa starateljstva sa roditeljima i djecom, na normalizaciji roditeljskih odnosa i pripremi djece na susrete sa majkom i eventualnu predaju majci;
- da rad sa porodicom nije uticao na promjenu stavova roditelja, da dogovor nije postignut;
- da je stručni tim vještaka izvršio vještačenje porodice za potrebe Osnovnog suda u Nikšiću i postupka za vršenje roditeljskog prava (u junu 2017. godine);
- da izvršenje (predaja djece majci) nije sprovedeno više od dvije godine, a da djeca negativno reaguju na susrete sa majkom.

4. Relevantni propisi

A Domaće pravo

7.Ustavom Crne Gore („Sl. list CG“ br.1/7, 38/13) utvrđeno je:

„Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom. (čl. 32)

Dijete uživa prava i slobode primjerno njegovom uzrastu i zrelosti.

Djetetu se jemči posebna zaštita od psihičkog, fizičkog, ekonomskog i svakog drugog iskorišćavanja ili zloupotrebe."(Član 74)

8. Porodičnim zakonom („Sl. list CG“ br. 1/07 i 53/16) je propisano:

Država je dužna da poštuje i unapređuje prava djeteta i preduzima potrebne mjere za zaštitu djeteta od zanemarivanja, zlostavljanja, eksploatacije i diskriminacije.

Svako je dužan da obavijesti centar za socijalni rad (u daljem tekstu: organ starateljstva) o povredi prava djeteta za koju sazna.

Mjere kojima se zadire u porodični život dopuštene su samo ako se zaštita članova porodice ne može obezbijediti na manje restriktivan način, pružanjem usluga socijalne i dječje zaštite.

U ostvarivanju, unapređivanju i zaštiti prava djeteta nadležni organi, ustanove, javne službe i pojedinci dužni su da međusobno sarađuju." (član 5 stav 3-6))

Svako je dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta u svim aktivnostima koje se direktno ili indirektno tiču djeteta.

Najbolji interes djeteta ima prioritet i utvrđuje se polazeći od: - prava djeteta; - mišljenja i želje djeteta; - uzrasta, razvojnih sposobnosti i drugih ličnih svojstava djeteta; - potrebe zaštite života i zdravlja djeteta; - potrebe osiguranja bezbjednosti djeteta; - potrebe fizičkog, emocionalog, obrazovnog, socijalnog i drugog razvoja djeteta; - prethodnog iskustva i okolnosti u kojima dijete živi; - potrebe očuvanja stabilnosti i kontinuiteta odnosa sa roditeljima, porodicom i sredinom iz koje dijete potiče ili u kojoj boravi i uticaja promjene sredine; - kvaliteta odnosa koje je dijete

uspostavilo sa roditeljima, članovima porodice ili drugim licima i neposrednih i dugoročnih posljedica održavanja tih odnosa; - potrebe očuvanja porodičnih odnosa, a naročito odnosa sa braćom i sestrama; - uticaja odvajanja od roditelja, drugih članova porodice, a naročito od braće i sestara; - potrebe očuvanja ličnog i porodičnog identiteta; - kulturne, nacionalne, etničke, vjerske i jezičke pripadnosti, odnosno porijekla djeteta; i - drugih okolnosti i stanja koja mogu da utiču na dobrobit djeteta.”(čl. 5b)

Poslove starateljstva vrši organ starateljstva. (član 9/2)

Za pružanje stručne pomoći i zaštite prava i interesa djeteta i ostalih članova porodice, za rješavanje sporova između članova porodice, kao i u svim slučajevima poremećenih porodičnih odnosa nadležan je organ starateljstva, sud i lice ovlašćeno za posredovanje. (čl. 14)

„Dijete ima pravo da izrazi svoje mišljenje o svim pitanjima koja ga se tiču.

Roditelji, lica koja se o djetetu staraju, kao i sva druga lica koja odlučuju o pitanjima koja se tiču djeteta dužni su da djetetu omoguće da izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana dužna su da blagovremeno i na djetetu razumljiv način pruže sva obavještenja koja su djetetu potrebna da bi formiralo mišljenje i omogućiti mu da, ako to želi, slobodno izrazi svoje mišljenje.

Lica iz stava 2 ovog člana, prilikom odlučivanja o pitanjima koja se tiču djeteta, moraju mišljenju djeteta posvetiti dužnu pažnju, u skladu sa godinama života i zrelošću djeteta.

Zrelost djeteta procjenjuje se imajući u vidu stepen njegovog fizičkog, emotivnog, intelektualnog i socijalnog razvoja. (čl. 67)

Roditelji su dužni da roditeljsko staranje vrše u najboljem interesu djeteta, u skladu sa njegovim razvojnim potrebama i mogućnostima.”(Čl. 69 stav 2)

Organ starateljstva dužan je da roditeljima pruža odgovarajuće oblike pomoći i podrške i preduzima potrebne mjere radi zaštite prava i najboljeg interesa djeteta, a na osnovu neposrednog saznanja ili obavještenja.

Organi pravosuđa, drugi organi, medicinska, obrazovna i druga ustanova, nevladina organizacija i građani dužni su da obavijeste organ starateljstva čim saznaju da roditelj nije u mogućnosti da vrši roditeljsko pravo.

Organ starateljstva dužan je odmah po prijemu obavještenja da ispita slučaj i preduzme mjere za zaštitu prava djeteta. (član 80 stav 1,2, i 3)

Kad je roditeljima potrebna trajnija pomoć i usmjeravanje u vršenju roditeljskih prava i dužnosti ili je neophodno neposredno praćenje stanja i uslova u kojima dijete živi, organ starateljstva odrediće nadzor nad vršenjem roditeljskog prava u pogledu djece ili u pogledu pojedinog djeteta.

Odlukom o nadzoru organ starateljstva utvrdiće program nadzora i odrediti lice koje će pratiti razvoj djeteta, kontrolisati postupke roditelja, podnositi periodične izvještaje organu starateljstva i preduzimati druge mjere u interesu djeteta. (član 82)

Roditelj koji zloupotrebljava roditeljska prava ili grubo zanemaruje roditeljske dužnosti, lišava se roditeljskog prava.

Grubo zanemarivanje dužnosti postoji naročito ako roditelj: napusti dijete ili se uopšte ne stara o osnovnim životnim potrebama djeteta sa kojim živi; izbjegava da izdržava dijete ili da održava lične odnose sa djetetom sa kojim ne živi, odnosno sprečava održavanje ličnih odnosa djeteta i roditelja sa kojim dijete ne živi; ako s namjerom i neopravdano izbjegava da stvori uslove za zajednički život sa djetetom koje se nalazi u ustanovi socijalne i dječije zaštite. (član 87 stav 1 i 3)

U bračnim sporovima i sporovima iz odnosa roditelja i djece sud koji rješava ove sporove može po službenoj dužnosti da donese odluku o lišenju roditeljskog prava ako utvrdi da postoje razlozi predviđeni ovim zakonom. (član 90)

Pod starateljstvo će se staviti maloljetno lice čiji su roditelji:

- 1) umrli, nestali, nepoznati ili su nepoznatog prebivališta najmanje mjesec dana;
 - 2) lišeni roditeljskog prava;
 - 3) lišeni poslovne sposobnosti;
 - 4) zloupotrijebili ili grubo zanemarili vršenje roditeljskog prava;
 - 5) odsutni i nijesu u mogućnosti da se redovno staraju o njemu, a nijesu ga povjerali na čuvanje i vaspitanje licu za koje je organ starateljstva utvrdio da ispunjava uslove za staraoca. (član 230)
- Posebni staralac postaviće se djetetu nad kojim roditelji vrše roditeljsko pravo za vođenje spora između njega i njegovih roditelja, za sklapanje pojedinih poslova između njih, kao i u drugim slučajevima kad su njihovi interesi u suprotnosti. (Čl. 246)

Postupak u vezi sa porodičnim odnosima hitan je ako se odnosi na dijete ili roditelja koji vrši roditeljsko pravo. (čl. 317/1)

U postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, sud može, ako ocijeni da to zahtijeva intenzitet konflikta između djeteta i roditelja ili između roditelja, postaviti djetetu lice za podršku, i to djetetu mlađem od 14 godina života bez njegove saglasnosti, a djetetu starijem od 14 godina života uz njegovu saglasnost.

Lice za podršku postavlja se sa liste lica za podršku koju utvrđuje organ državne uprave nadležan za poslove pravosuđa (u daljem tekstu: Ministarstvo). (čl. 317v)

Lice za podršku dužno je da se brižljivo i savjesno stara o ličnosti i interesima djeteta, da sa djetetom izgradi odnos povjerenja, upozna ga sa njegovim pravima, pruži informacije o predmetu, toku i mogućem ishodu postupka i pruži objašnjenja koja se tiču mogućih posljedica izražavanja mišljenja djeteta.

Lice za podršku dužno je da, uz saglasnost djeteta, sudu prenese njegovo mišljenje, da prisustvuje ročištu na kome se dijete saslušava odnosno neposredno iznosi mišljenje, kao i da djetetu objasni sadržinu odluke i njene posljedice.

Lice za podršku ima pravo uvida u spise predmeta, dostavljaju mu se svi podnesci i ovlašćeno je da prisustvuje svim ročištima.

Prava i obaveze lica za podršku prestaju donošenjem pravosnažne sudske odluke. (čl. 317 lj)

Tužbu za zaštitu prava djeteta mogu podnijeti: dijete, roditelji djeteta, državni tužilac i organ starateljstva.

Tužba za zaštitu prava djeteta može se podnijeti u pogledu svih prava koja su djetetu priznata ovim zakonom, a nijesu zaštićena nekim drugim postupkom.

Pravo i dužnost da obavijeste državnog tužioca ili organ starateljstva o razlozima za zaštitu prava djeteta imaju sve dječije, zdravstvene i obrazovne ustanove ili ustanove socijalne zaštite, pravosudni i drugi državni organi, udruženja i građani. (čl. 354)

Ako između djeteta i njegovog zakonskog zastupnika postoje suprotni interesi, dijete zastupa kolizijski staratelj.

Dijete koje je navršilo 10 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od organa starateljstva da mu postavi kolizijskog staratelja.

Dijete koje je navršilo 10 godina života i koje je sposobno za rasuđivanje može samo, odnosno preko nekog drugog lica ili ustanove zatražiti od suda da mu postavi privremenog zastupnika zbog postojanja suprotnih interesa između njega i njegovog zakonskog zastupnika. (čl. 356)

U sporu za zaštitu prava djeteta i u sporu za vršenje roditeljskog prava sud je uvijek dužan da se rukovodi najboljim interesom djeteta. Ako sud procijeni da u sporu za zaštitu prava djeteta ili u sporu za vršenje roditeljskog prava dijete kao stranka nije zastupano na odgovarajući način, dužan je da djetetu postavi privremenog zastupnika (član 357 st 1 i 2)

Prilikom sprovođenja prinudnog izvršenja sud vodi računa o *hitnosti postupka* i o potrebi da se u najvećoj mjeri zaštiti ličnost djeteta.

Sud, pošto ocijeni sve okolnosti slučaja, odlučuje da li će izvršenje sprovesti izricanjem novčanih kazni protiv lica kod koga se dijete nalazi ili oduzimanjem djeteta od tog lica.

Ako se svrha izvršenja ne može postići izricanjem i izvršenjem odluka o novčanim kaznama, izvršenje će se sprovesti oduzimanjem djeteta od lica kod koga se dijete nalazi i predajom djeteta roditelju, odnosno drugom licu ili ustanovi kojoj je ono povjereno na čuvanje i vaspitanje. U postupku izvršenja sud će zatražiti pomoć organa starateljstva. (čl. 375)

9. Zakonom o izvršenju i obezbjeđenju ("Sl. list CG", br. 36/11...22/17 i 76/17)

Ako je na osnovu izvršne isprave izvršni dužnik dužan da učini određenu radnju koju umjesto njega, po zakonu ili pravnom poslu, ne može da učini drugo lice, sud će rješenjem o izvršenju ostaviti izvršnom dužniku primjeren rok za ispunjenje obaveze i zaprijetiti mu izricanjem novčane kazne, ako u ostavljenom roku ne ispuni obavezu.

Rješenjem o izvršenju sud će, ako izvršni dužnik u određenom roku ne ispuni obavezu, izreći novčanu kaznu, i to fizičkom licu i odgovornom licu u pravnom licu, odnosno organu od 200 eura do 2.000 eura, a pravnom licu, preduzetniku i organu od 2.000 eura do 20.000 eura.

Ako izvršni dužnik u ostavljenom roku ne ispuni obavezu, sud će, po službenoj dužnosti, sprovesti izvršenje rješenja o izrečenoj novčanoj kazni.

U slučaju iz stava 3 ovog člana sud će istovremeno donijeti novo rješenje kojim će ostaviti izvršnom dužniku novi rok za ispunjenje obaveze i izreći novu novčanu kaznu u većem iznosu nego prethodnim rješenjem, ako ni u tom roku ne ispuni obavezu.

Protiv izvršnog dužnika koji i pored izrečene kazne ne ispuni svoju obavezu sud će i dalje postupati na način iz st. 3 i 4 ovog člana, sve dok dužnik ne ispuni obavezu.

Prilikom odmjeravanja visine novčane kazne u propisanim granicama sud će voditi računa o značaju radnje koju je izvršni dužnik bio dužan da izvrši, kao i o drugim okolnostima slučaja. (čl. 230)

Prilikom sprovođenja izvršenja sud posebno vodi računa o potrebi da se u najvećoj mjeri zaštiti interes djeteta.

Sud će rješenjem o izvršenju izvršnom dužniku ostaviti rok od tri dana od dana dostavljanja rješenja da preda dijete roditelju ili drugom licu, odnosno ustanovi kojoj je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje, pod prijetnjom izricanja novčane kazne.

Novčana kazna se izriče i njeno izvršenje sprovodi u skladu sa članom 230 ovog zakona.

Ako se izvršenje nije moglo sprovesti izricanjem i izvršenjem odluke o novčanoj kazni, izvršenje će se sprovesti oduzimanjem djeteta od lica kod koga se dijete nalazi i predajom djeteta roditelju, odnosno drugom licu ili ustanovi kojoj je ovo dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje.

U postupku izvršenja sud će zahtijevati pomoć organa starateljstva. (čl. 240)

Izuzetno od člana 239 st. 2, 3 i 4 ovog zakona, u slučaju kad utvrdi da je ugrožen život, zdravlje ili psihofizički razvoj djeteta, sud će, bez prethodno ostavljenog roka za predaju i izricanje i izvršenje novčane kazne, sprovesti izvršenje, tako što će oduzeti dijete i predati ga roditelju ili drugom licu, odnosno ustanovi kojoj je dijete povjereno na čuvanje i vaspitanje.

Izvršenje iz stava 1 ovog člana sprovodi se u saradnji sa organom starateljstva.

U predlogu za izvršenje radi predaje djeteta ne mora biti naznačeno sredstvo izvršenja, a ako je naznačeno, sud nije vezan predlogom stranke. (čl. 241)

10. Zakonom o sudovima ("Službeni list Crne Gore", br. 011/15), propisano je:

Svako ima pravo na nepristrasno suđenje u razumnom roku i da u njegovoj pravnoj stvari, nezavisno od stranaka i svojstva pravne stvari, sudi sudija određen slučajnom dodjelom predmeta. (čl. 5)

Radom suda rukovodi predsjednik suda.

Predsjednik suda organizuje rad u sudu, vrši raspored poslova i preduzima mjere radi urednog i blagovremenog izvršavanja poslova u sudu. (čl. 30 stav 1 i 2)

Dodijeljeni predmet oduzima se sudiji ili vijeću samo ako se utvrdi da neopravdano ne postupaju u predmetu, zbog izuzeća sudije ili ako je sudija spriječen da vrši sudijsku funkciju duže od tri mjeseca.

Predmeti čija je hitna priroda propisana zakonom, mogu se oduzeti sudiji ako sudija, zbog odsutnosti ili spriječenosti za rad nije u mogućnosti da u tim predmetima postupi blagovremeno, odnosno u zakonskom roku.

Predmet oduzima predsjednik suda rješenjem.

Rješenje o oduzimanju predmeta dostavlja se sudiji ili vijeću kojem je predmet oduzet.

Protiv rješenja o oduzimanju predmeta dozvoljen je prigovor predsjedniku neposredno višeg suda, a protiv rješenja predsjednika Vrhovnog suda, Opštoj sjednici Vrhovnog suda, u roku od tri dana od dana prijema rješenja.

Odluka po prigovoru, donosi se u roku od dva dana od dana prijema prigovora.

Prigovor ne zadržava izvršenje rješenja u pritvorskim predmetima.

Ako se prigovor usvoji, predmet ostaje kod sudije ili vijeća kojem je oduzet. (čl. 36)

B. Međunarodno pravo

11. Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda utvrđeno je:

«Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj odgovornosti protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.» (Čl. 6 stav 1)

Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života

„Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.“ (čl. 8)

12. Konvencijom o pravima djeteta UN-a utvrđuje se:

„1. U svim akcijama u vezi s djecom, bez obzira da li ih poduzimaju javne ili privatne društvene dobrotvorne institucije, sudovi, upravne vlasti ili zakonska tijela, najbolji interesi djeteta biće od prvenstvenog značaja.

2. Države-potpisnice uzimaju na sebe da osiguraju djetetu zaštitu i brigu koja je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca zakonski odgovornih za njega, i da bi se ovo postiglo, preduzeće sve zakonske i upravne mjere. (Član 3. stav 1 i 2)

Države-potpisnice će osigurati djetetu koje je u stanju da oblikuje svoje vlastite stavove pravo da slobodno izražava takve stavove po svim pitanjima koja se tiču djeteta, a stavovima će se pridavati odgovarajuća važnost u skladu s uzrastom i zrelošću djeteta.

U ovu svrhu dijete će posebno dobiti priliku da bude saslušano u bilo kakvom sudskom ili upravnom postupku koji se tiče djeteta, bilo direktno, preko predstavnika ili odgovarajućeg tijela, na način koji je u skladu s proceduralnim pravilima nacionalnog zakona.“ (član 12)

Države-potpisnice će preduzeti sve odgovarajuće zakonske, upravne, društvene i obrazovne mjere da bi se dijete zaštitilo od svih oblika fizičkog, ili mentalnog nasilja, povrede ili zlostavljanja, zanemarivanja ili nemarnog postupka, zloupotrebe ili eksploatacije, uključujući i

seksualno zlostavljanje dok je na brizi roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se brine o djetetu. (čl. 19/1)

13. Evropskom konvencijom o ostvarivanju dječijih prava (Savjet Evrope), propisano je:

„U postupcima koji se tiču djeteta sudski organ postupa hitno, kako bi se izbjegla nepotrebna odlaganja i obezbijedili postupci kojima se osigurava brzo sprovođenje donijetih odluka. Sudski organi su ovlašćeni da u hitnim slučajevima, kad je to potrebno, donesu odluke koje odmah postaju izvršne. „(čl. 7)

5. Zaključna ocjena

14. Na osnovu sprovedenog ispitnog postupka proizilazi da su odugovlačenjem sudskog postupka, nesprovođenjem izvršenja – predaje djece, povrijeđena prava podnositeljke pritužbe kao roditelja i prava i najbolji interesi njene djece mal. X i Y Y.

15. Iz utvrđenih činjenica proizilazi da su u porodici Y, veoma narušeni odnosi između bivših supružnika X i X, koji imaju dvoje djece, X i Y, uzrasta 11 i 9 godina. Djeca su odlukom suda od 27.05.2016. godine, povjerena majci na vršenje roditeljskog prava - rješenjem o privremenoj mjeri do pravosnažnog okončanja parnice.

16. Radi izvršenja odluke suda i predaje djece, podnositeljka pritužbe, **19.07.2016. godine**, pokrenula je izvršni postupak pred Osnovnim sudom u Nikšiću. Taj Sud, istog dana, donio je rješenje o izvršenju ostavivši rok od tri dana dužniku, za predaju djece i opredijelio kaznu od 1200 € ako dužnik to ne učini. U međuvremenu, otac je sa djecom preselio u Bar, a 02.08.2016. godine, spisi predmeta dostavljeni su u Osnovnom sudu u Baru, kao mjesno nadležnim za izvršenje privremene mjere. Sud je preduzimaio određene aktivnosti u cilju izvršenja i predaje djece, kao i predstavnici Centra za socijalni rad Bar. Međutim i pored više pokušaja izvršenje **više od dvije godine nije sprovedeno**. Kako se ne bi u potpunosti prekinuli kontakti djece i majke, u Baru su se povremeno odvijali kontakti posredstvom organa starateljstva, a vremenom, djeca su sve više odbijala da komuniciraju sa majkom. Naime, djeca u periodu od dvije godine odrastaju bez prisustva majke, iako ona posredstvom nadležnih institucija traži da se djeca predaju njoj, pokazuje volju i želju da ispunjava svoja roditeljska prava i obaveze i niti jednom odlukom nadležnog organa nije lišena roditeljskog prava niti joj je to pravo ograničeno. Time je majka, skoro potpuno isključena iz vršenja roditeljskog prava.

17. Po mišljenju Zaštitnika, predmetno izvršenje traje neopravdano dugo. Zbog nekontinuiranog viđenja i protoka vremena u trajanju od dvije godine i dva mjeseca, djeca su se udaljila od majke, i stvorio se otpor prema kontaktiranju sa njom. Zaštitnik smatra da se kod djece javio sindrom otuđenja od roditelja – majke, koji podrazumijeva svako ponašanje kojim se djeca udaljavaju od jednog roditelja pod uticajem drugog. Na osnovu dobijenih izjašnjenja Centra za socijalni rad, zapaža se da se predstavnici Centra nijesu bavili uzrocima otuđenja djece od majke. U septembru 2016. godine održano je ročište za predaju djece, na kojem izvršenje nije sprovedeno, već je konstatovano da „dužnik obećava da neće sprečavati kontakt djece i majke“?. Zaštitnik je mišljenja, a što cijeni i Vrhovni sud Crne Gore¹, da ovakvo postupanje suda nije razumljivo, jer izvršenje treba sprovesti predajom djece majci, a ne kontaktom sa njom. Ovakvo postupanje suda, ostavilo je prostora izvršnom dužniku za ometanje postupka i za

¹ Presuda Tpz 1/16

dotatno usložnjavanje situacije. Izvršni dužnik, dovodio je djecu na ročište za prinudno izvršenje, ali izvršenje nije sprovedeno jer su djeca pokazivala otpor, koji je iz dana u dan rastao, dok su na samom početku izvršenja djeca postepeno prilazila majci. Evidentno je da djeca nijesu pripremljena na ovu situaciju, da od strane oca nijesu podstaknuta i ohrabrena za susret i druženje sa majkom. *“U situacijama otuđenja od roditelja težište odgovornosti i odlučivanja se prebacuje na dijete, a iza toga se kriju manipulativne transakcije i neraščišćeni međusobni odnosi odraslih.. Sindrom otuđenja od roditelja dovodi do ometanja normalnog rasta i razvoja djece i može da ima dugoročne posledice na njihovo psihičko funkcionisanje u odraslom dobu, koje se ogledaju kroz teškoće u sticanju povjerenja, samopouzdanja, osjećanja krivice, depresije, problema u ličnom identitetu i ostvarivanju partnerskih relacija. S obzirom na uzrast djece parničnih stranaka, moguće su teškoće u procesu formiranja ličnog identiteta, jer odbacujući jednog roditelja, dijete ne prihvata ni izvesne djelove vlastite ličnosti..”²*

18. Najbolji interes djece iziskuje da se u ovakvim postupcima blagovremeno reaguje. Veoma je važno kada su u pitanju sudski postupci koji se odnose na djecu na zaštitu njihovih prava, da se isti ne odugovlače, te su i zakonom propisani kao hitni. Svako odugovlačenje, može biti na štetu djetetu. S tim u vezi podsjećamo na stav Evropskog suda za ljudska prava u Strazburu koji u određenim predmetima naglašava da *protek vremena može imati nepopravljive posledice na porodične odnose odnosno na odnose djeteta i roditelja sa kojim ne stanuje*³. Primjerenost neke mjere, u konkretnom slučaju privremene mjere, treba cijeniti sa stanovišta brzine njene primjene.

19. Neizvršenje odluke više od dvije godine, dovelo je do povrede prava djece i prava podnositeljke pritužbe na pravično suđenje u razumnom roku iz člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 Evropske koonvencije o ljudskim pravima i pravo na dom i porodicu iz člana 8 pomenute Konvencije.⁴

Praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuje da je obaveza svih nadležnih organa da preduzmu sve neophodne mjere i radnje da bi izvršenje sudskih odluka u vezi sa djecom, sproveli blagovremeno i u skladu sa specifičnim okolnostima svakog predmeta. Taj Sud je stava da je potrebno posebno obratiti pažnju na posledice koje dužina postupka može imati u pogledu uživanja prava na porodični život.⁵

20. U ovom trenutku, prema navodima Osnovnog suda u Baru i Centra za socijalni rad Bar, nasilna predaja djece (djeca odbijaju da dobrovoljno odu majci), po djecu može biti traumatična, te treba preduzimati aktivnosti na postepenom prilagođavanju djece, uz permanentan stručni-savjetodavni rad, uz učešće i saradnju roditelja, naročito oca sa kojim djeca žive duže vrijeme.

21. Zapaža se da je Osnovni sud u Nikšiću, još prije više od godinu dana, sproveo psihološko vještačenje porodice po timu sudskih vještaka medicinske struke koji je, 23.06.2017. godine, dao svoj nalaz i preporuke. Iz Nalaza proizilazi da su djeca *izložena emocionalnom nasilju*, jer se nalaze u hroničnom sukobu lojalnosti, kada jedan roditelj okrivljuje drugog, a dijete se prisiljava da „zauzme strane“, te da u takvoj situaciji djeca postaju zbunjena, anksiozna, da osjećaju gubitak jednog roditelja. Tim vještaka, predložio je da se kroz savjetodavni rad psihologa i socijalnih radnika, *poboljša komunikacija djece sa majkom*, kako bi se približili njoj, te predložili način viđanja majke do njihove konačne predaje majci, koja bi se trebala sprovesti

² Presuda Apelacionog suda u Novom Sadu Gž2. 346/13

³ Ignaccio-Zenide protiv Rumunije, Karadžić protiv Hrvatske, Bajrami protiv Albanije

⁴ Mijušković protiv Crne Gore (Predstavka br. 49337/07)

⁵ V.A.M. protiv Srbije, (Predstavka br. 39177/05)

nakon dva mjeseca rada sa porodicom. Zaštitnik primjećuje da je Osnovni sud u Nikšiću, u februaru 2018. godine, donio presudu kojom se djeca povjeravaju majci, u cjelosti prihvatajući nalaz i mišljenje tima sudskih vještaka medicinske struke. Činjenica je da presuda nije pravosnažna, ali je Sud donio znajući za cjelokupnu porodičnu situaciju od 2015. godine.

22. Proizilazi da su mal. djeca duboko uvučena u partnerski konflikt, da su zbog haotičnog stanja u kom se nalaze, dovedena i u konflikt lojalnosti. „*Bilo koji pokušaj otuđivanja djeteta od drugog roditelja treba posmatrati kao direktno i voljno kršenje jedne od primarnih dužnosti roditeljstva*“⁶ Pri tom organ starateljstva nije preduzeo mjere porodično pravne zaštite za djecu niti im je postavio staraoca koji bi zastupao njihov najbolji interes. Takođe, sud je mogao, postaviti djeci lice za podršku ako ocijeni da to zahtijeva intenzitet konflikta između djeteta i roditelja ili između roditelja, koje bi u postupku moglo da utvrdi autentično mišljenje djece.

23. Podsjećamo, da je Institucija Zaštitnika još od 2015. godine, uključena u ovaj kompleksan slučaj (imajući u vidu porodično nasilje, odnose roditelja i djece), te su s tim u vezi upućena i mišljenja nadležnim organima (centrima za socijalni rad, nadležnim sudovima). Evodentno je da su preduzimane određene radnje i mjere, ali preporuke nijesu u cjelosti ispoštovane a izvršni postupak do danas nije okončan, odnosno nije izvršena predaja djece.

24. Po mišljenju Zaštitnika, nadležni državni organi među kojima i organ starateljstva, koji je neposredno uključen u rješavanje problema, ne bi se smio miriti sa postojećim stanjem, niti ga održavati. Smatramo da je veoma lako manipulirati djecom ovog uzrasta, u dugom periodu i dovesti ih u stanje zbunjenosti i inhibiranosti.

Zakonodavac je organu starateljstva dao aktivnu procesnu legitimaciju, koja mu omogućava da pokrene niz posebnih porodičnih parničnih postupaka radi zaštite prava i interesa djeteta. Ipak brza i efikasna reakcija organa starateljstva i suda u ovom slučaju, je izostala. Na taj način su kako od strane Suda, tako i od strane Centra za socijalni rad Bar, nepravovremenim radnjama i propuštanjem preduzimanja potrebnih aktivnosti, povrijeđena prava i najbolji interesi djece. Nesprovođenjem odluka suda djeca su dovedena u situaciju neizvjesnosti i pravne nesigurnosti.

25. Zaštitnik naglašava da osnovni princip UN Konvencije o pravima djeteta (član 3) obavezuje države članice da se u svim aktivnostima i postupcima, koji se tiču djece, rukovode najboljim interesom djeteta. Države potpisnice Konvencije obvezuju se primjenom načela zaštite najboljeg interesa da će odgovarajućim mjerama osigurati takvu zaštitu djeteta kakva mu je potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, staratelja ili drugih osoba koje su za dijete odgovorne.

Imajući u vidu navedeno, Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u cilju ostvarivanja najboljeg interesa djeteta,

⁶, Parental Alienation Syndrome: How to Detect It and What to Do About It“ Michael Bone and Michael R. Walsh, The Florida Bar Journal 1999

Preporučuje

OSNOVNOM SUD U BARU

- da u što kraćem roku, preduzme efektivne mjere i radnje i sprovede izvršenje u izvršno-pravnoj stvari (l. Br 80/16) povjerilaca maloljetnih XY i YY, koje zastupa zakonski zastupnik majka, XY;
- da u postupcima u vezi sa porodičnim odnosima, kada su izraženi konflikti između djeteta i roditelja ili između roditelja, koristi zakonsku mogućnost i postavi djetetu lice za podršku ako ocijeni da okolnosti slučaja to zahtijevaju.

Osnovni sud u Baru, dužan je da Zaštitniku dostavi izvještaj o mjerama i radnjama preduzetim na izvršenju preporuka u roku od 20 dana od dana prijema ovog Mišljenja

JU CENTRU ZA SOCIJALNI RAD BAR

- da preduzme radnje i mjere u cilju reuspostavljanja ličnih odnosa između djece X i Y i njihove majke XY;
- da kao organ starateljstva, koristi zakonska ovlaštenja data Porodičnim zakonom u slučajevima kada roditelj zloupotrebljava roditeljska prava ili ih grubo zanemaruje;

Centar je dužan da u roku od 30 dana, od dana prijema ovog Mišljenja Zaštitniku dostavi izvještaj o radnjama i mjerama preduzetim u cilju izvršenja preporuka

**ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA CRNE GORE
Snežana Mijušković**

D-na:

- podnositeljki pritužbe
- Osnovni sud Bar
- JU Centar za socijalni rad Bar
- a/a